OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Lausunto

27.6.2024

VN/3578/2024
VN/3578/2024-OKM-35

Sivistysvaliokunta

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausunto; K 2/2024 vp Hallituksen vuosikertomus 2023

Opintotukilain uudistaminen HE 210/2014 vp – EV 360/2014 vp

Eduskunta edellytti, että seuraavalla vaalikaudella toteutetaan opintotukilainsäädännön kokonaisuudistus, jolla turvataan päätoimisen opiskelun taloudelliset edellytykset ja jossa otetaan huomioon myös järjestelmän selkeyttä, läpinäkyvyyttä, joustavuutta ja kannustavuutta sekä opiskelijoiden keskinäistä yhdenvertaisuutta parantavat näkökohdat.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus käynnistää opintotuen kokonaisuudistuksen. Opintotuen kokonaisuudistuksessa käydään läpi opintorahan taso, opintolainan suuruus ja opintolainahyvityksen määrä, vapaiden tulojen rajat, perheellisten opiskelijoiden asema ja asumisen tukeminen. Tavoitteena on turvata tuen tason riittävyys päätoimiseen opiskeluun, kannustaa tutkinnon suorittamiseen tavoiteajassa, parantaa opintolainojen turvallisuutta sekä selkeyttää järjestelmää ja helpottaa toimeenpanoa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 22.1.2024 opintotuen kokonaisuudistusta valmistemaan työryhmän, jonka tehtävänä on arvioida opintotuen nykytilaa ja laatia 31.1.2025 mennessä opetus- ja kulttuuriministeriölle ehdotuksia: 1) Perusasteen opintojen jälkeisten toisen asteen opintojen ajalle myönnettävästä opintotuesta painopisteenä oppivelvollisuutta suorittavien opiskelijoiden toimeentulon edellytykset ja kannusteet. 2) Korkea-asteen opintojen ajalle myönnettävästä opintotuesta painopisteenä ensimmäisen korkeakoulututkinnon tavoiteajassa suorittamisen toimeentulon edellytykset ja kannusteet 3) Opintolainan käyttökelpoisuutta ja turvallisuutta parantavista elementeistä.
Työryhmän tarkastelussa ovat olleet sekä välttämättömät että perusteelliset kehittämistarpeet nykyjärjestelmän pohjalta. Syksyn aikana tarkoitus laatia tunnistetuista kehittämistarpeista vaikutusarvioita ja taustaselvityksiä sekä työstää konkreettisia kehittämislinjausehdotuksia.

Asumislisän palauttaminen (= osa opintotuen kokonaisuudistusta)

Hallituksen hallitusohjelman mukaan opiskelijoiden yleisen asumistuen rinnalle selvitetään ja kehitetään yhteisasumista suosiva ja taloudellisesti houkutteleva vaihtoehto. Lisäksi hallitus päätti vuosia 2025-2028 koskevan julkisen talouden suunnitelmassa ja siihen liittyvien valtion menosopeutustarpeiden yhteydessä, että opiskelijat palautetaan yleisestä asumistuesta opintotuen asumislisän piiriin 1.8.2025.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on lähettänyt asumislisän palauttamista koskevan hallituksen esityksen luonnoksen lausunnolle. Esityksen mukaan asumislisään olisivat oikeutettuja opiskelijat, joka asuvat vuokra- tai

Postiosoite **Postadress** **Postal Address** Opetus- ja kulttuuriministeriö	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
PL 29 00023 Valtioneuvosto	Meritullinkatu 10 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 135 9335 +358 9 135 9335	kirjaamo.okm@gov.fi

asumisoikeusasunnossa tai muussa asumiseen soveltuvassa majoituksessa. Asumislisän määrä on enintään 80 prosenttia kuukausittaisista ja kuntaryhmittäin määräytyvistä enimmäisasumismenosta. Kuntaryhmäkohtaisia enimmäisasumismenorajoja olisi kolme ja ne olisivat säästösyistä alemmalla tasolla kuin ovat nykyiset yhden ruokakunnan enimmäisasumismenorajat asumistuessa. Kuntaryhmät olisivat samat kuin yleisessä asumistuessa. Lisäksi esitykseen sisältyy ehdotus tarkistaa eräitä nk. kiinteiden asumislisien määriä. Asumislisän euromäärät esitetään myös sidottavaksi kansaneläkeindeksiin, jolloin niitä tarkistettaisiin jatkossa kustannuskehityksen perusteella vuosittain sen jälkeen, kun etuuksien indeksijäädytys on lakannut.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ammatillisen koulutuksen reformi, toimeenpano ja vaikutusten seuranta HE 39/2017 vp – EV 86/2017 vp

4. Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö tukee ja seuraa sekä sen perusteella ar-vioi ammatillisen koulutuksen reformin toteutumista, muun muassa vaikutuksia koulutuksen alueel-liseen ja kielelliseen saavutettavuuteen, opintojen keskeyttämisen vähentämiseen ja koulutusta-kuun toteutumiseen sekä siihen, että oppisopimus- ja koulutussopimuspaikkamäärät lisääntyvät toimialoittain uudistuksen tavoitteiden mukaisesti. Mikäli havaitaan muutostarpeita, joiden johdosta sääntelyä on tarkennettava tai muutettava, hallitus ryhtyy viipymättä toimiin ja valmistelee myös tarvittavat esitykset eduskunnalle. Hallituksen tulee seurata tarkoin sääntelyn tosiasiallisia vaiku-tuksia perustuslain sivistyksellisten oikeuksien toteutumiseen.

Täydennyksenä rahoitusmallia koskevaan lausumavastaukseen opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa seuraavaa:

Ministeriössä on valmisteltu Petteri Orpon hallituksen ohjelman kirjauksen mukaisesti ammatillisen koulutuksen rahoitusmallin uudistamista. Hallitusohjelmassa todetaan, että koulutuksen järjestäjien kannustimia vahvistetaan siten, että opiskelijat suorittavat opintoja, valmistuvat, työllistyvät ja siirtyvät jatko-opintoihin valmistumisen jälkeen. Hallituksen esitysluonnos oli lausuntokierroksella touko-kesäkuussa 2024. Lausunnolla olleen esityksen mukaisesti rahoitusta uudistettaisiin siten, että jatkossa laskennallisesta rahoituksesta 50 prosenttia tulisi opiskelijavuosien perusteella (nykyisin 70 prosenttia), 30 prosenttia tutkinnon osien osaamispisteiden ja tutkintojen perusteella (20 prosenttia) sekä 18 prosenttia työllistymisen ja jatko-opiskelun perusteella (7 prosenttia) ja loput 2 prosenttia tulisi opiskelija- ja työelämäpalautteen perusteella (3 prosenttia). Samalla sekä rahoitusprosessia että rahoitusmallia yksinkertaistettaisiin. Laskennallisessa rahoituksessa siirryttäisiin toteutuneisiin suoritteisiin perustuvaan rahoitukseen. Tämä lisäisi koulutuksen järjestäjien rahoituksen ennakoitavuutta sekä vähentäisi niin koulutuksen järjestäjien kuin ministeriönkin työtaakkaa. Rahoitusmallia yksinkertaistettaisiin karsimalla painotus- ja korotustekijöitä ja niihin liittyviä kertoimia, mikä tekisi rahoitusmallista läpinäkyvämmän ja ymmärrettävämmän. Ministeriö viimeistelee hallituksen esityksen lausuntopalautta huomioiden syksyn 2024 kuluessa. Hallituksen esitys sisältäen rahoituksen uudistamista koskevat säädösmuutokset annetaan eduskunnalle syysistuntokaudella 2024.

Kari Korhonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Varhaiskasvatuslain uudistus HE 40/ 2018 vp – EV 67/2018 vp

4. *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin siten, että viittomakielisten oikeus saada varhaiskasva-tusta omalla äidinkielellään, joko suomen tai ruotsin viittomakielellä, turvataan.*

Osana peruspalvelujen arviointia vuonna 2019 aluehallintovirastot selvittivät, missä laajuudessa viittomakieliset ja kuurojen vanhempien kuulevat lapset (ns. coda-lapset) osallistuvat varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen ja kuinka paljon varhaiskasvatuksessa on viittomakieltä taitavaa henkilöstöä. Arviointiraportti julkaistiin kesäkuussa 2020 aluehallintovirastojen Patio-järjestelmässä. Aluehallintoviraston raportin mukaan Manner-Suomessa viittomakieltä käyttäviä lapsia on vähän. Varhaiskasvatukseen Manner-Suomessa osallistuu 30 ja esiopetukseen 15 viittomakieltä käyttävää lasta. Coda-lasten kohdalla vastaavat luvut ovat 31 ja 8. Kuitenkin Suomessa työskentelee 221 viittomakielentaitoista henkilöä kasvatus- opetus ja hoitotehtävissä tai avustavissa tehtävissä varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen parissa. Pääministeri Orpon hallitus-

ohjelmassa todetaan, että kotoperäisten vähemmistökielten, erityisesti saamen kielten, karjalan kielen, romanikielen ja kotimaisten viittomakielten asemaa halutaan vahvistaa. Hallitus selvittää, miten viittomakielisten lasten asemaa varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa voidaan vahvistaa.
Opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää yhteistyössä Opetushallituksen kanssa viittomakielisten lasten opetuksen järjestämisen nykytilannetta varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa. Tilannetiedon pohjalta pyritään laatimaan konkreettisia kehittämisehdotuksia viittomakielisten lasten aseman vahvistamiseksi. Opetushallituksen tulossopimuksessa yhtenä tavoitteena on toteuttaa toimia viittomakielisten lasten aseman vahvistamiseksi varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.

Tarja Kahiluoto, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

5. *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi uudistukseen liittyvän mittavan henkilöstörakenteen muutoksen etenemistä, koulutuspaikkojen riittävyyttä ja valmistuvien määrää pitkän siirtymäkauden aikana sekä sen vaikutuksia varhaiskasvatukseen.*

Varhaiskasvatuslain valmistelun yhteydessä arvioitiin vuonna 2018 (HE 40/2018), että varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen aloituspaikkamäärän tulisi olla vuodesta 2020 alkaen vuosittain noin tuhat (koulutuksen läpäisyn ollessa 80%), jotta 1.1.2030 voimaan tuleva varhaiskasvatuslain (540/2018) päiväkodin henkilöstön rakennetta koskeva vaatimus (37 §) voidaan täyttää.

Koulutustavoitteisiin pääsemisen mahdollistamiseksi määrällisiä koulutustavoitteita korotettiin yliopistojen tulossopimuksissa sopimuskaudella 2021–2024, jolloin yliopistojen varhaiskasvatuksen vuosittainen tutkintotavoite nostettiin 855 tutkintoon (2017–2020 vastaava luku oli 590). Korkeakoulujen seuraavan sopimuskauden 2025–2028 neuvottelut käydään vuoden 2024 aikana. Tässä yhteydessä sovitaan myös seuraavan sopimuskauden tutkintotavoitteista.

Koulutustavoitteeseen ja osaamisvajeeseen vastaamiseksi varhaiskasvatuksen opettajan koulutuksen aloituspaikkoja on lisätty myös tätä varten myönnetyillä lisärahoituksilla. Lisärahoituksella on toteutettu myös nk. pätevöittäviä opintoja, eli varhaiskasvatuksen opettajan erilliset kelpoisuuden tuottavat opinnot kasvatustieteen kandidaatin tai maisterin tutkinnon aiemmin suorittaneille. Tavoitellut vuosittaiset 1000 aloituspaikkamäärää ovat ylittyneet vuosina 2021–2023, ja ne tulevat ylittymään jo myönnetyillä lisärahoituksilla ainakin vuoteen 2025 asti.

Varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuden suoritti yliopistossa vuosina 2020–2023 yhteensä lähes 2800 henkilöä ja ammattikorkeakouluissa reilut 2500 henkilöä. Varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuuden suoritti ammattikorkeakoulussa samaan aikaan reilut 560 henkilöä. Varhaiskasvatuslain kelpoisuuksia koskevien muutosten johdosta ei ammattikorkeakouluista ole enää voinut valmistua varhaiskasvatuksen opettajan tehtävään heinäkuun 2023 jälkeen. Varhaiskasvatuslain kelpoisuusmuutosten vaikutukset ammattikorkeakouluista varhaiskasvatuksen sosionomitehtävään valmistuneiden lukumääriin on nähtävissä tästä johtuen täysimääräisinä vasta myöhemmin.

On huomioitava, että keskeisessä roolissa varhaiskasvatuksen alan osaajavajeessa on työelämä. Alan palkkaus, työolot sekä maine ja julkisuuskuva vaikuttavat siihen, hakeutuuko alan koulutuksiin motivoituneita henkilöitä, suoritetaanko opinnot loppuun ja saadaanko työtehtäviin rekrytoitua riittävästi kelpoista henkilöstöä. Nämä seikat vaikuttavat myös siihen, pysyvätkö alalle koulutetut ammattilaiset varhaiskasvatuksen tehtävissä vai hakeutuvatko he jo koulutuksen aikana tai myöhemmin työelämässä muille aloille.

Katri Tervaspalo, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

6. *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto huolehtii varhaiskasvatuksen opettajien koulutustarjonnan tasalaatuisesta ja riittävästä sekä alueellisesti ja kielellisesti tasapainoisesta kohdennuksesta Suomen kaikissa osissa.*

Varhaiskasvatuksen opettajankoulutusta järjestetään seitsemässä yliopistossa: Helsingin yliopistossa, Itä-Suomen yliopistossa, Jyväskylän yliopistossa, Oulun yliopistossa, Tampereen yliopistossa, Turun yliopistossa sekä Åbo Akademissa. Åbo Akademissa ja Helsingin yliopistossa järjestetään koulutusta ruotsin kie-

lellä. Saamen kielen ja kulttuurin erityistarpeet huomioivaa varhaiskasvatuksen opettajankoulutusta on rahoitettu hankerahoituksella vuonna 2021, jolloin Oulun yliopistolle osoitettiin yliopistolain (558/2009) mukaista harkinnanvaraista rahoitusta käytettäviksi vuosina 2022–2025. Rahoituksella toteutetaan tutkinto 23:lle opiskelijalle varhaiskasvatuksen saamenkieliseen opettajankoulutukseen ja seitsemälle opiskelijalle saamenkielisen varhaiserityiskasvatuksen opettajankoulutukseen, yhteensä 30 aloituspaikkaa.

Vuonna 2022 opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi Kainuun ja Ylä-Savon osaamistarpeisiin vastaamiseksi lisärahoitusta käytettäväksi vuosina 2023-2027. Rahoituksella toteutetaan muun muassa 40 aloituspaikkaa kolmivuotiseen varhaiskasvatuksen opettajankoulutukseen ja 20 aloituspaikkaa kaksivuotiseen varhaiskasvatuksen erityisopettajan maisterikoulutukseen.

Vuoden 2023 lisätalousarviossa varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen lisäaloituspaikkoihin osoitetulla 6,3 miljoonalla eurolla rahoitettiin kaikkien seitsemän varhaiskasvatuksen opettajan koulutusta tarjoavan yliopiston aloituspaikkoja vuosille 2024–2025 yhteensä 360 aloittavalla opiskelijalla. Aloituspaikkoja on tarjolla sekä suomen- että ruotsinkieliseen koulutukseen. Lisäksi Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi vuonna 2023 harkinnanvaraista rahoitusta Helsingin yliopistolle ja Åbo Akademille erillisten varhaiskasvatuksen erityisopettajan opintojen tarjoamiseen. Rahoituksella toteutetaan 28 suomenkielistä ja 28 ruotsinkielistä koulutusta. Valtion julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2024–2027 on varattu 17,36 miljoonan euron määräraha, joka on tarkoitus kohdentaa yliopistojen varhaiskasvatuksen opettajien koulutuksen aloituspaikkamäärien lisäämiseen. Helmikuussa 2024 tehdyn päätöksen mukaisesti vuosina 2024–2026 varhaiskasvatuksen opettajien aloituspaikkoihin kohdennetaan 16,2225 miljoonan euron rahoitus, jolla rahoitetaan yhteensä 875 aloituspaikkaa kaikissa seitsemässä varhaiskasvatuksen opettajankoulutusta tarjoavassa yliopistossa. Näistä 60 on ruotsinkieliseen koulutukseen. Rahoitus myönnetään edellyttäen, että eduskunta osoittaa tähän tarkoitukseen määrärahat. Jäljelle jäävä 1,1 miljoonan euron rahoitus on tarkoitus kohdentaa koulutusmäärien lisäämiseen myöhemmin vuosien 2024–2027 välisenä aikana.

Katri Tervaspalo, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

7. *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvoston perustamassa varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumissa sovitetaan yhteen sekä suomen- että ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen tulevaa ammatillista, ammattikorkeakoulu- ja yliopistokoulutusta. Tavoitteena on kehittää kunkin koulutuksen osaamisalueet ja vahvuudet tunnistavat ja tunnustavat varhaiskasvatuslain tavoitteisiin ja lapsen edun kokonaisarvioon perustuvat uudet koulutus- ja urapolut. Samalla on varmistettava muutoksen aikana ja sen jälkeen varhaiskasvatuksen henkilöstön mahdollisuudet edetä urallaan kattavan ja ajallisesti tehokkaan täydennys- ja jatkokoulutuksen myötä.*

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin ensimmäiselle toimikaudelle ajalle 14.2.2019–31.12.2020. Kehittämisfoorumin laatima koulutusten kehittämisohjelma (OKM julkaisuja 2021:3) sisältää yhteensä 22 kehittämisehdotusta liittyen nopeasti muuttuvan toimintaympäristön edellyttämään vahvaan ammatilliseen osaamiseen, työvoimatarpeeseen vastaamiseen ennakoinnilla ja joustavilla koulutuspoluilla, koulutusten välisen yhteistyön kehittämiseen sekä lisäksi varhaiskasvatuksen veto- ja pitovoiman vahvistamiseen koulutusten ja työympäristöjen laatua ja yhteistyötä kehittämällä. Kehittämisehdotusten toimeenpanon edistämiseksi asiantuntijaryhmä laati myös toimeenpanosuunnitelman. Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumi asetettiin toiselle toimikaudelleen (VKF II) ajalle 1.11.2021–31.12.2023. Uuden koulutusten kehittämisfoorumin tehtävänä oli muun muassa edistää toimeenpanosuunnitelman toteuttamista ja seurantaa. Foorumin loppuraportti kehittämisehdotuksineen julkaistiin keväällä 2024 (OKM julkaisuja 2024:7).
Kansallisen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) toteutti varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin vuosien 2022–2023 aikana. Arvioinnin loppuraportti julkaistiin keväällä 2024 (Karvi, julkaisut 7:2024). Arvioinnissa laadittiin koulutussektorikohtaisia kehittämissuosituksia ammatillisen koulutuksen järjestäjille, ammattikorkeakouluille, yliopistoille ja Snellman korkeakoululle. Lisäksi arviointi tuotti kaikille koulutuksille yhteisiä kehittämissuosituksia.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Tarja Kahiluoto, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta VNS 6/2018 vp – EK 52/2018 vp

3. *Eduskunta edellyttää, että hallitus edistää liikunnan merkittäviä terveysvaikutuksia koskevan osaamisen ja tietoisuuden lisäämistä ja parantamista ja liikunnan lisäämistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa kaikilla palvelujen järjestämisen tasoilla neuvolatoiminnasta aina ikäihmisten hoivaan ja hoitoon;*

   Hyvän ikääntymisen turvaamiseen ja ikääntyvien palvelujen parantamiseen liittyvä laatusuositus on STM:n toimesta julkaistu helmikuussa 2024.

Esko Ranto, ylijohtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Valtioneuvoston selonteko tietopolitiikasta ja tekoälystä VNS 7/2018 vp – EK 53/2018 vp

1. *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto jatkaa yhteistyössä eri hallinnonalojen ja asiantuntijaorganisaatioiden kanssa tietopolitiikan ja tekoälyn eettisen näkökulman käsittelemistä selonteossa esitettyjen periaatteiden konkretisoimiseksi.*

   Valtioneuvosto on jatkanut yhteistyössä eri hallinnonalojen ja asiantuntijaorganisaatioiden kanssa tietopolitiikan ja tekoälyn eettisen näkökulman käsittelemistä selonteossa esitettyjen periaatteiden konkretisoimiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö on edistänyt tekoälyn eettisen näkökulman ja periaatteiden käsittelyä koulutusasteiden yhteisen oppimisanalytiikan viitekehyksen kehittämistyössä kansallisessa oppimisanalytiikkajaostossa. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön asettama asiantuntijaryhmä on laatinut oppimisanalytiikan viitekehyksen, joka pyrkii jäsentämään oppimisanalytiikan keskeisiä näkökulmia analytiikan tekemisen tueksi Suomessa (viitekehys on julkaistu 10.6.2021). Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) on yhteistyössä suomalaisen tiedeyhteisön kanssa laatinut tutkimuseettisen ohjeen hyvästä tieteellisestä käytännöstä (HTK). Opetushallitus ja opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisevat vuonna 2024 suositukset tekoälyn käytölle varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, vapaassa sivistystyössä ja toisen asteen koulutuksessa. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto on julkaissut suositukset tekoälyn hyödyntämisestä ammattikorkeakouluille. Opetus- ja kulttuuriministeriö on mukana EU:n tekoälyasetusten toimeenpanossa osana valtioneuvostoa. Tekoälyyn liittyviä kysymyksiä käsitellään ja koordinoidaan myös osana kansallista Digitoimistoa. Opetushallitus ja opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisevat vuonna 2024 suositukset tekoälyn käytölle varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, vapaassa sivistystyössä ja toisen asteen koulutuksessa. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto on julkaissut suositukset tekoälyn hyödyntämisestä ammattikorkeakouluille.

Juha Haataja, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Museolaiksi ja laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttaminen HE 194/2018 vp – EV 266/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtakunnallisten ja alueellisten vastuumuseoiden rahoituksen riittävyyttä suhteutettuna laissa määrättyihin tehtäviin sekä alueellisten vastuumuseoiden määrää suhteutettuna maakunnan tai sen osan tarpeisiin ja erityispiirteisiin arvioidaan osana laajempaa uudistuksen seurantaa ja että tästä annetaan selvitys sivistysvaliokunnalle seuraavan vaalikauden lopussa.

Ministeriö antoi valiokunnalle lausuman mukaisesti selvityksen 23.2.2023. *Museoiden valtionosuusjärjestelmän uudistuksen ja museopoliittisen ohjelman 2030 arviointi* valmistui vuoden 2023 lopussa ja se julkaistiin 9.1.2024. Arviointi toimitettiin sivistysvaliokunnalle 10.1.2024.

Valtionosuusjärjestelmän uudistuksen arvioinnissa todettiin keskeisimpänä uuden lain käytäntöön viemisen haasteena vastuumuseoiden rahoituksen ja kasvavien vastuiden yhteensovittaminen. Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa järjestelmän toimivuutta ja resurssien riittävyyttä suhteessa vastuumuseoille laissa määrättyihin tehtäviin ja pyrkii kehittämään järjestelmää ja sen resursointia valtion talousarvion puitteissa.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Eeva Teräsvirta, kulttuuriasiainneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Esittävän taiteen edistäminen HE 132/2020 vp – EV 164/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa lainmuutoksen toimeenpanoa ja sen vaikutuksia ottaen huomioon esittävän taiteen eri alat sekä erityisesti vapaan kentän toimijoiden asema ja antaa selvityksen sivistysvaliokunnalle kahden vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

Asiasta toimitettu sivistysvaliokunnalle 31.10.2023 (VN/30899/2023-OKM-1) erillinen selvitys. Ei täydennettävää.

Katri Santtila, kulttuuriasianneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Oppivelvollisuuden laajentaminen HE 173/2020 vp – EV 218/2020 vp

1. *Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuusuudistuksen ohella tulee edelleen jatkaa koko koulutuspolun uudistamiseksi ja vahvistamiseksi tähtääviä toimia, sillä ne tukevat ja ovat edellytyksenä myös oppivelvollisuusuudistuksen tavoitteiden ja toimeenpanon onnistumisessa.*

Koko koulutuspolun uudistamiseen ja vahvistamiseen tähtääviä toimia on käynnistetty syksyn 2023 aikana pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman pohjalta. Toimenpiteillä tähdätään muun muassa varhaiskasvatuksen laadun parantamiseen, oppimistulosten ja koulutustason nostamiseen, perustietojen ja -taitojen vahvistamiseen sekä koulutuksen työelämävastaavuuden parantamiseen. Erityisenä tavoitteena on varmistaa läpi koulutuspolun jatkuva oppilaiden ja opiskelijoiden riittävä opetus, ohjaus ja tuki.

Perustaitojen opettamista vahvistetaan niin, että perusopetuksen vähimmäistuntimäärää lisätään kolmella vuosiviikkotunnilla. Lisäykset kohdentuvat äidinkielen ja kirjallisuuden sekä matematiikan opetukseen vuosiluokilla 1–2 sekä 3–6. Tuntilisäyksiin on varattu pysyvää rahoitusta. Tuntilisäyksiä koskevat asetusmuutokset tulevat voimaan peruskouluissa 1.8.2025 alkaen.

Perusopetuksen oppimisen tukea koskevan lainsäädännön uudistaminen on aloitettu käynnissä ja tavoitteena on, että oppilaat saavat jatkossa nykyistä peremmin tarvitsemansa tukitoimet. Tuen saatavuuden parantamiseksi varmistetaan riittävät resurssit pysyvällä rahoituksella. Esi- ja perusopetuksen oppimisen tuen uudistusta koskeva hallituksen esitys on ollut lausuntokierroksella touko-kesäkuussa 2024 ja se on tarkoitus saattaa eduskunnan käsiteltäväksi syksyn 2024 aikana. Uudistetun lainsäädännön on tarkoitus tulla voimaan 1.8.2025.

Lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa on käynnistynyt oppimisen tukea koskevien hallitusohjelman linjausten toimeenpano. Tarkoitus on, että oppimisen tuki selkeytyisi ja oppimisen tuen ketju varhaiskasvatuksesta toiselle asetelle yhtenäistyisi. Lisäksi tavoitteena on oppimisen tuen yhdenmukaistaminen lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Uudistuksella muun muassa taataan lukio-opiskelijoille oikeus tukiopetukseen ja otetaan huomioon opiskelijoiden ohjauksen kehittäminen. Tavoitteena on, että asiaa koskeva hallituksen esitys valmistuu vuoden 2024 aikana.

Oppivelvollisuusuudistuksen tavoitteiden saavuttamista edistävät ja uudistuksen toimeenpanoa tukevat myös toimet, joilla muun muassa uudistetaan perusopetuksen maahanmuuttajaoppilaille suunnattua valmistavaa opetusta ja arvioidaan S2-opetuksen toimivuutta sekä vakiinnutetaan niin kutsutun tasa-arvorahoituksen määrärahan taso. Valtionavustusta varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviin toimenpiteisiin myönnettiin huhtikuussa 2024 yhteensä noin

145,7 miljoonaa euroa. Valtionavustusta myönnettiin 280:lle varhaiskasvatuksen ja/tai opetuksen järjestäjälle vuoden 2024 osalta noin 48,6 miljoonaa euroa. Myönteisen päätöksen saaneille maksetaan vuosina 2025 ja 2026 saman suuruinen summa. Myönnetyt avustukset ovat käytettävissä vuoden 2027 loppuun saakka. Avustus on kohdennettu haasteellisilla alueilla toimiville kouluille ja päiväkodeille lisäopettajien ja avustajien palkkaamiseen. Lisärahoituksen myötä opetusryhmien toivotaan pienenevän, ja lisäävän opettajille aikaa kohdata jokainen oppilas myös yksilöllisesti.

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) toimivuutta tarkasteltiin Owal Groupin-selvityksellä, joka valmistui kesäkuussa 2024. Selvityksen mukaan TUVA-koulutus on toimiva kokonaisuus eri näkökulmista tarkasteltuna. Se antaa opiskelijoille valmiuksia hakeutua lukiokoulutukseen tai ammatilliseen tutkintokoulutukseen, ohjaa jatko-opinto- ja työelämäsuunnitelman laadinnassa sekä vahvistaa edellytyksiä suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärä ja ylioppilastutkinto tai ammatillinen tutkinto.

Minna Bálint, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

1. *Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuusuudistuksessa hallitus huomioi perusopetuksessa tehostettua tukea, erityistä tukea ja vaativaa erityistä tukea saaneiden oppilaiden oikeuden tukeen toisella asteella ja nivelvaiheen koulutuksessa.*

Täydennyksenä lausumavastaukseen opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että hallituksen esitykset lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osalta annetaan eduskunnalle syksyllä 2024 ja lakien on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2025 ja 2026 alussa.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

5. *Eduskunta edellyttää, että erityistä tukea tarvitsevien ja vammaisten nuorten riittävä toisen asteen koulutuspaikkojen alueellinen saatavuus ja määrä turvataan ja sitä seurataan.*

Täydennyksenä lausumavastaukseen opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että hallituksen esitykset lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osalta annetaan eduskunnalle syksyllä 2024 ja lakien on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2025 ja 2026 alussa.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

6. *Eduskunta edellyttää, että opinto-ohjauksen riittävät resurssit turvataan ja niiden saatavuutta seurataan*

Perusopetuslain 11 a pykälän mukaisesti oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista oppilaanohjausta. Sellaisella perusopetuksen oppimäärää suorittavalla oppilaalla, joka tarvitsee perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää tukea, on oikeus saada opetussuunnitelman mukaisen oppilaanohjauksen lisäksi tarpeidensa mukaista henkilökohtaista oppilaanohjausta (tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus). Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa oppilaalle annetaan henkilökohtaista ja muuta oppilaanohjausta sekä laaditaan henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma. Tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta annetaan 8. ja 9. vuosiluokalla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi valtionavustuksia perusopetuksen oppilaanohjauksen kehittämiseksi vuosille 2021–2022 yhteensä 3 miljoonaa euroa. Valtionavustus oli tarkoitettu perusopetuksen oppilaanohjauksen toimintatapojen kehittämiseen ja uudistamiseen sekä alueellisen koordinaation ja vaikuttavuuden vahvistamiseen. Avustuksen tavoitteena oli kannustaa kuntia yhteistyöhön perusopetuksen oppilaanohjauksen kehittämisessä. Avustusta käytettiin myös oppivelvollisuuden laajentumisen yhteydessä 1.8.2021 alkaen käyttöön otettavan tehostetun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen paikallisten käytänteiden ja toteutuksen suunnitteluun. Opetus- ja kulttuuriministeriö tuki kehittämisverkostoja Itä-Suomen yliopiston ohjauksen koulutuksen toteuttamalla koulutus- ja koordinaatio-ohjelmalla.

Opetushallitus päivitti hyvän ohjauksen kriteerit. Hyvän ohjauksen kriteerit on suunnattu ensisijaisesti opetuksen ja koulutuksen järjestäjille sekä oppilaanohjaajille ja opinto-ohjaajille arjen työkaluksi, jonka avulla voidaan varmistaa laadukas ohjaus jokaisella kouluasteella sekä yksilöllisillä opintopoluilla.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus toteuttaa opinto-ohjauksen uusia muotoja koskevan arvioinnin (OHJA) vuosina 2022–2024. Arviointi on osa opetus- ja kulttuuriministeriön Opinto-ohjauksen kehittämisohjelmaa. Arviointi kohdistuu oppivelvollisuuden laajentamisen mukanaan tuomiin uusiin tai vahvistettuihin opinto-ohjauksen muotoihin. Arvioinnista on toteutettu kolme väliraporttia.

Itä-Suomen yliopiston Ohjauksen koulutus toteuttaa vuosina 2023–2025 tutkimuksen tehostetun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen käytäntöjen perusteellisesta kuvaamisesta erilaisina seuraamuksineen. Tutkimuksessa tuotetaan perustavaa tietoa tehostetun henkilökohtaisen ohjauksen käytännön toteutumisesta erilaisissa kouluissa. Tavoitteena on kehittää tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta niin, että oppilaanohjaus olisi tuloksellista ja yhdenvertaista, yhteisöllistä ja koko kouluyhteisön jaetun ohjaustietoisuuden ja -toiminnan kannattelemaa.

Ammatillisen koulutuksen opinto-ohjauksen kehittäminen on toteutettu osana Oikeus osata -ohjelmaa, opinto-ohjauksen kehittämisen ja ohjauksen laadun parantamisen osakokonaisuudessa. Ohjelmassa on kehitetty hakeutumisvaiheen ohjausta, erityisesti nivelvaiheissa, opintojen aikaista ohjausta sekä jatko-ohjausta, ml. opintojen aikainen urasuunnittelu. Lisäksi on luotu vaativan erityisen tuen valtakunnalliset ohjausmallit sekä laadittu hyvän ohjauksen kriteerit. Opetushallitus on myöntänyt valtionavustusta yhteensä 5, 6 miljoonaa euroa ohjelmassa toteutettaville hankkeille.

Lukiokoulutuksessa ohjauksen kehittämishanke on toteutettu osana lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelmaa. Lukiokoulutuksen järjestäjille myönnettiin 3.8 miljoonaa euroa avustuksina opinto-ohjauksen kehittämiseen vuonna 2022.

Hankeavustuksina lukiokoulutuksen oppimisen tuen kehittämiseen myönnettiin 5 miljoonaa euroa lukiokoulutuksen järjestäjille vuonna 2023. Myönnettyä avustusta on voitu kohdentaa myös ohjaukseen ja moniammatilliseen tukeen siten, että jokainen opiskelija saa tarvitsemansa tuen siirtyäkseen koulupolulla eteenpäin.

Opetushallituksen ylläpitämän Lukioiden kehittämisverkoston (LUKE-verkoston) yhteyteen on perustettu syksyllä 2022 opinto-ohjaajien verkosto, jonka tavoitteena on tukea lukioiden opinto-ohjaajia lukiokoulutuksen toimintakulttuurin muutoksissa sekä pedagogiikan ja oppimisympäristöjen kehittämisessä. Verkostossa levitetään lukioiden laatutyöhön, opinto-ohjaukseen, korkeakoulu- ja työelämäyhteistyöhön sekä kansainvälisyyteen liittyviä käytäntöjä ja toimintamalleja. LUKE-verkoston kautta on mahdollisuus myös ohjauksen materiaalien jakamiseen, osaamisen kehittämiseen ja tapahtumien järjestämiseen.

Heli Nederström, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (perusopetus)
Ulla-Jill Karlsson, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö (ammatillinen koulutus)
Heikki Blom, opetus- ja kulttuuriministeriö (lukiokoulutus)

7. *Opetus- ja kulttuuriministeriö on selvittänyt oppilaiden ja opiskelijoiden tukitoimien saatavuutta koko koulutuspolulla. Esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen yhteistyönä valmistellussa muistiossa tarkasteltiin opiskelijoiden tuen tarpeita ja niihin vastaamista eri koulutusmuodoissa koko tuen ketjussa.*

Täydennyksenä lausumavastaukseen opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että hallituksen esitykset annetaan eduskunnalle syksyllä 2024 ja lakien on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2025 ja 2026 alussa.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

8. *Eduskunta edellyttää, että sekä yksilöllisen että yhteisöllisen opiskeluhuollon riittävä määrä ja alueellinen saatavuus turvataan ja sitä seurataan.*

Opiskeluhuollosta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013), perusopetuslaissa (628/1998), lukiolaissa (714/2018) ja laissa ammatillisesta koulutuksesta (531/2017). Opiskeluhuoltoon sisältyvästä opiskeluterveydenhuollosta säädetään lisäksi Terveydenhuoltolaissa (1326/2019, 17 pykälä) ja valtioneu-

voston asetuksessa 338/2011. Opiskeluhuollon tavoitteena on oppilaiden ja opiskelijoiden oppimisen, terveyden, hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen sekä varhaisen tuen turvaaminen. Opiskeluhuolto edistää oppilaitosyhteisön ja -ympäristön hyvinvointia, terveellisyyttä ja turvallisuutta, kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä monialaisena yhteistyönä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan oppilaiden ja opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhuoltopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu on turvattava. Opiskeluhuoltotyö sisältää yhteisöllistä ja yksilökohtaista työtä. Ensisijaisesti opiskeluhuoltoa toteutetaan ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhuoltona. Opiskeluhuoltopalvelujen henkilöstö toteuttaa näitä molempia, yhteisöllistä työtä yhteistyössä oppilaitoksen henkilökunnan kanssa. Oppilas- ja opiskelijahuoltolakia muutettiin vuoden 2022 alusta lukien siten, että lakiin sisällytettiin psykologeja ja kuraattoreita koskevat mitoitukset. Yhtä kuraattoria kohti saa olla enintään 670 opiskelijaa ja yhtä psykologia kohti enintään 780 opiskelijaa. Psykologien osalta mitoitus tuli voimaan 1.8.2023. Opiskeluhuoltopalvelut siirtyivät sote-uudistuksen myötä 1.1.2023 alkaen järjestettäväksi hyvinvointialueille ja niitä toteutetaan edelleen siten, että palvelut ovat lähipalveluina kouluissa ja oppilaitoksissa opiskelijoiden helposti saavutettavissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö jakoi vuosille 2021–2022 yhteensä 9,94 miljoonaa euroa valtionavustusta oppilas- ja opiskelijahuollon henkilöstömitoituksen laajentamisen vaatimiin toimenpiteisiin, erityisesti yhteisöllisen opiskeluhuollon vahvistamiseen esi- ja perusopetuksessa sekä lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa sekä vuosille 2023–2025 yhteensä 23,6 miljoonaa euroa yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittämiseen esi- ja perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjille sekä oppivelvollisten koulutusta järjestäville vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjille.

Edellä mainittuun ei ole lisättävää vuoden 2023 osalta. Työ jatkuu edelleen vuonna 2024 hallitusohjelman mukaisella opiskeluhuollon selvityksellä.

Anne-Marie Brisson, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (esi- ja perusopetus)
Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (toinen aste)
Merja Mannerkoski, erityisasiantuntija, opetus- ja kulttuuriministeriö (esi- ja perusopetus)

9. *Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta turvataan tukiopetus myös oppivelvollisille, jotka opiskelevat valmentavassa koulutuksessa, ammatillisessa ja lukiokoulutuksessa.*

Täydennyksenä lausumavastaukseen opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että hallituksen esitykset lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osalta annetaan eduskunnalle syksyllä 2024 ja lakien on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2025 ja 2026 alussa.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

10. *Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta turvataan ammatillisen koulutuksen sekä valmentavan koulutuksen oppivelvollisille oikeus erityisopetukseen.*

Täydennyksenä lausumavastaukseen opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että hallituksen esitykset lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osalta annetaan eduskunnalle syksyllä 2024 ja lakien on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2025 ja 2026 alussa.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

14. *Eduskunta edellyttää, että S2/R2 -opetuksessa olevien tukea ja ohjausta kehitetään ja kielitietoinen opetus otetaan myös osaksi muuta opetusta. Oppilaitoksissa tulee myös seurata toteutuneita S2/R2 -opetustuntimääriä ja resursointia.*

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus ovat käynnistäneet perusopetuksessa opiskelevien maahanmuuttotaustaisten oppilaiden oppimis- ja koulunkäyntivalmiuksia tukevan toimenpideohjelman vuosille 2022–2026. Toimenpideohjelmaan on varattu 13 miljoonaa euroa vuosille 2021–2024. Toimenpideohjelmalla varmistetaan maahanmuuttotaustaisten oppilaiden perustaitojen pitkäjänteinen, tietoon perustuva kehittäminen. Toimenpideohjelmalla vahvistetaan perusopetukseen opetusta, oman äidinkielen opetusta sekä suomi/ruotsi toisena kielenä (s2/r2)-opetusta sekä kehitetään toimenpiteitä, joilla voidaan vahvistaa

erityisesti perusopetuksen vuosiluokkien 7–9 maahanmuuttotaustaisten oppilaiden kielitaitoa, opiskelu- ja koulunkäyntivalmiuksia sekä perustaitoja sekä varmistetaan sujuvia siirtymiä toiselle asteelle, sekä valmistavasta opetuksesta perusopetukseen.

Anna Mikander, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
Anssi Pirttijärvi, erityisasiantuntija, opetus- ja kulttuuriministeriö

15. *Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuusuudistuksessa huomioidaan kielelliset oikeudet ja että erityishuomiota kiinnitetään pätevien osaajien saamiseen molemmilla kansalliskielillä sekä joustavuuteen ruotsinkielisen tutkintoon valmistavan koulutuksen toteuttamisessa.*

Täydennyksenä lausumavastaukseen opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että se on hankkinut selvityksen lukiokoulutuksen valtakunnallisten erityistehtävien ja niihin liittyvien kehittämistehtävien toimivuudesta. Selvitys valmistuu ja julkaistaan alkusyksystä 2024. Siinä arvioidaan erityisten koulutustehtävien tarjonnan riittävyyttä molemmilla kansalliskielillä.

Petri Lempinen, ylijohtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

15. *Eduskunta edellyttää, että kansanopistojen pitkien linjojen oppivelvollisuuden piiriin kuuluvien opiskelupaikkojen määrän riittävyys varmistetaan*

Täydennyksenä lausumavastaukseen opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että pääministeri Orpon hallitus on kehysriihen yhteydessä sisällyttänyt pöytäkirjaansa seuraavan kirjauksen: ”Hallitus toteuttaa vuoden 2025 talousarviossa lukuvuodelle 2025–2026 opistovuosi-koulutuksen aloituspaikkamäärien korotuksen siten, että hallitusohjelman 3 miljoonan euron lisäresurssi käytetään täysimääräisesti aloituspaikkojen lisäämiseen. Opistovuosi-koulutusta järjestäviä koulutuksen järjestäjiä kohdellaan määrärahaa jaettaessa yhdenvertaisesti.”

Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt haun lisäsuoritteiden hausta päätöksen toteuttamiseksi.

17. *hallitus varmistaa koulutuksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminnan oppilas- ja opiskeluhuollon oikea-aikaisen saatavuuden turvaamiseksi.*

Opiskeluhuollosta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013), perusopetuslaissa (628/1998), lukiolaissa (714/2018) ja laissa ammatillisesta koulutuksesta (531/2017). Opiskeluhuoltoon sisältyvästä opiskeluterveydenhuollosta säädetään lisäksi Terveydenhuoltolaissa (1326/2019, 17 pykälä) ja valtioneuvoston asetuksessa 338/2011.

Opiskeluhuollon tavoitteena on oppilaiden ja opiskelijoiden oppimisen, terveyden, hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen sekä varhaisen tuen turvaaminen. Opiskeluhuolto edistää oppilaitosyhteisön ja -ympäristön hyvinvointia, terveellisyyttä ja turvallisuutta, kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä monialaisena yhteistyönä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan oppilaiden ja opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhuoltopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu on turvattava. Opiskeluhuoltotyö sisältää yhteisöllistä ja yksilökohtaista työtä. Ensisijaisesti opiskeluhuoltoa toteutetaan ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhuoltona. Opiskeluhuoltopalvelujen henkilöstö toteuttaa näitä molempia, yhteisöllistä opiskeluhuoltoa yhteistyössä oppilaitoksen henkilökunnan kanssa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolakia muutettiin vuoden 2022 alusta lukien siten, että lakiin sisällytettiin psykologeja ja kuraattoreita koskevat mitoitukset. Yhtä kuraattoria kohti saa olla enintään 670 opiskelijaa ja yhtä psykologia kohti enintään 780 opiskelijaa. Psykologien osalta mitoitus tuli voimaan 1.8.2023. Psykologi- ja kuraattoreiden mitoituksella voidaan turvata palvelut kaikille oppilaille ja opiskelijoille yhdenvertaisesti eri puolilla maata. Opiskeluhuoltopalvelut siirtyivät sote-uudistuksen myötä 1.1.2023 alkaen järjestettäväksi hyvinvointialueille. Ne toteutetaan edelleen niin, että palvelut ovat lähipalveluina kouluissa ja oppilaitoksissa opiskelijoiden helposti saavutettavissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö jakoi vuosille 2023–2025 yhteensä 23,6 miljoonaa euroa yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittämiseen esi- ja perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjille

sekä oppivelvollisten koulutusta järjestäville vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjille. Avustusten tavoitteena on, että yhteisöllisen opiskeluhuollon ennaltaehkäisevä tuki sekä yksilökohtaisen opiskeluhuollon varhainen tuki ovat kaikkien oppilaiden ja opiskelijoiden saatavilla yksilöllisten tarpeiden mukaisesti ja yhdenvertaisesti.
Edellä mainittuun ei ole lisättävää vuoden 2023 osalta. Työ jatkuu edelleen vuonna 2024 hallitusohjelman mukaisella opiskeluhuollon selvityksellä.

Anne-Marie Brisson, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (esi- ja perusopetus)
Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (toinen aste)
Merja Mannerkoski, erityisasiantuntija, opetus- ja kulttuuriministeriö (esi- ja perusopetus)

Lapsen tuen toteutuminen varhaiskasvatuksessa HE 148/2021 vp – EV 195/2021 vp

1. *Eduskunta edellyttää, että lapsen tuen toteutumista ja resursointia varhaiskasvatuksessa seurataan ja sen pohjalta lapsen tukea koskevan sääntelyn muutostarpeista tehdään selvitys sivistysvaliokunnalle vuoden 2024 loppuun mennessä ja lapsen tuen säännösten kehittämistä jatketaan selvityksen esiintuomien muutostarpeiden pohjalta selkeyttäen mm. tuen portaiden määrittelyä ja kriteereitä sekä inkluusion tarkempaa määrittelyä ja toteuttamista.*

Tuen säädösten jatkokehittämisestä on julkaistu Oikeus oppia -ohjelman mukaisen oppimisen tuen, lapsen tuen ja inkluusion edistämistoimia valmistelleen työryhmän loppuraportti marraskuussa 2022 (OKM julkaisuja 2022:44). Tuen säädösten jatkokehittämisehdotukset ja tuen seurantaan liittyvien tutkimusten tulokset raportoidaan sivistysvaliokunnalle vuoden 2024 loppuun mennessä annettavassa selvityksessä.

Sivistysvaliokunnalle vuoden 2024 loppuun mennessä annettavaan selvitykseen on koottu tietoa lapsen varhaiskasvatuksessa saamaa tukea koskevan lakimuutoksen toimeenpanosta ja vaikutuksista mahdollisimman laajasti. Keskeinen tieto perustuu opetus- ja kulttuuriministeriön osarahoittamien tuen toteutumisen seurantaan liittyvien kahden tutkimuksen tuottamiin vuonna 2024 ja 2025 välituloksiin ja tuloksiin. Tutkimuksilla selvitetään lapsen tuen hallintopäätöskäytäntöjä, varhaiskasvatuksen palvelujen järjestäjien tuen rakenteita ja hallinnon prosesseja. Lisäksi selvityksessä käytetään Tilastokeskuksen toteuttaman erillistiedonkeruun tuottamia tietoja ja varhaiskasvatuksen tietovarantoon (Varda) kerättyjä tietoja varhaiskasvatuksessa tehdyistä lapsen tuen hallintopäätöksistä. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö on kilpailuttanut vuosille 2023–2025 Varhaiskasvatuksen vaikuttava tuen uudistus -tutkimushankkeen (VAKAATA TUKEA), joka tuottaa tutkimustietoa varhaiskasvatuslain tuen uudistuksen toimeenpanosta ja toteutumisesta sekä tuen uudistuksen vaikutuksista ja siihen suunnatuista resursseista. Tutkimus toteutetaan kolmen yliopiston yhteistyönä. Tutkimuksen tuottaman ajankohtaisen tiedon kautta kartoitetaan mahdollisia varhaiskasvatuksen tuen säädösperustan jatkokehittämisen tarpeita. Tutkimushankkeen tulokset valmistuvat vuoden 2025 loppuun mennessä.

1.1.2024 tuli voimaan laki varhaiskasvatuslain muuttamisesta (1128/2023). Muutoslailla muutettiin varhaiskasvatuslain (540/2018) 68 §, 2 momentti; Tietojen tallentaminen tietovarantoon ja 72 §:n, 1 momentti; Tietovarannon tietojen säilytysaika sekä lisättiin 70 §:n; Varhaiskasvatusta koskevat tiedot, uusi momentti 5 sekä 72 §:ään 4 momentti. Lain varhaiskasvatuslain muuttamisesta (1128/2023) tarkoituksena on parantaa varhaiskasvatuksen tukea koskevaa tietopohjaa. Systemaattisesti toteutettavan tiedonkeruun avulla kuntien ja kuntayhtymien tekemistä varhaiskasvatuksen eri tukimuotoihin liittyvistä hallintopäätöksistä saadaan säännöllisesti ajantasaista määrällistä tietoa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on tilannut Tilastokeskukselta erillistiedonkeruun koskien vuonna 2023 varhaiskasvatuksessa annettavaa tukea Manner-Suomessa. Tiedonkeruuta koskevaan kyselyyn vastasi 95,9 % Manner-Suomen kunnista. Tiedonkeruu tuotti tietoa lasten tuen toteutumisesta tuen muotoa koskevien hallintopäätösten määrän kautta, sekä resursoinnista hallintopäätöksillä myönnettyjen tukitoimien määrän ja sisällön kautta. Erillistiedonkeruu toteutettiin siten, että Tilastokeskuksen erillistiedonkeruusta saatua aineistoa on mahdollista hyödyntää sekä varhaiskasvatuksen tietovarantoon (Varda) tallennettavien tietojen laadun varmistukseen, että tilastollisten aikasarjojen ensimmäisenä tilastovuotena.

Kirsi Alila, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko VNS 1/2021 vp – EK 15/2022 vp

7. *osana varhaiskasvatuslainsäädännön ja perusopetuslainsäädännön uudistusta tulee huomioida maksuton varhaiskasvatus, kaksivuotisen esiopetuksen vakinaistaminen, joustava siirtymä ja yhteistyö esi- ja alkuopetuksen välille sekä yhtenäinen tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle; lisäksi lainsäädännön kehittämisessä tulee huomioida osa-aikaisen varhaiskasvatuksen suhdeluvun määrittelyn korjaaminen, varhaiskasvatuksen vuorohoidon saavutettavuus, laadun kehittäminen sekä pienten koululaisten vuorohoidon järjestäminen*

Valtioneuvosto antoi koulutuspoliittisen selonteon eduskunnalle 8.4.2021. Selonteossa valtioneuvosto loi tilannekuvaa ja linjasi koulutuksen ja tutkimuksen kehittämistä aina 2040-luvulle ulottuen. Selonteossa esitetään koulutuksen ja tutkimuksen tavoitetila sekä tarvittavat voimavarojen, rakenteiden ja ohjauksen muutokset, joilla vastataan ja vaikutetaan toimintaympäristön muutostekijöihin ja luodaan merkityksellisen elämän edellytykset kaikille. Koulutuspoliittisessa selonteossa esitettyjä toimenpiteitä on edistetty erilaisina kokonaisuuksina jo edellisellä hallituskaudella esimerkiksi Oikeus Oppia -kokonaisuudessa, jossa koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi toteutettiin tarveperusteisen rahoituksen vakiinnuttaminen varhaiskasvatukseen, esi- ja perusopetukseen, tehtiin ehdotuksia lähikoulu- ja lähipäiväkotiperiaatteiden vahvistamiseksi, oppimisen tuen uudistamiseksi sekä koronapandemian tasa-arvovaikutusten lieventämiseksi. Oikeus oppia -työryhmien loppuraportit on julkaistu syksyllä 2022.
Toimeenpanoa on jatkettu pääministeri Orpon hallituskaudella talousarvion sallimissa rajoissa. Tällä hallituskaudella pääministeri Orpon ohjelman mukaan pyritään edelleen nostamaan varhaiskasvatuksen osallistumisastetta erityisesti yli 3-vuotiaiden lasten osalta. Erityisiä toimia tulisi suunnata maahanmuuttajataustaisten lasten osallistumisasteen nostamiseksi varhaiskasvatuksessa. Hallitusohjelmassa ei ole osoitettu määrärahoja varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Sen sijaan osana kuntien normien purkua syksyn budjettilakina annetaan hallituksen esitys varhaiskasvatuslain muutoksesta, jolla kumotaan säännös kuntien velvoitteesta laatia paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Samoin kevennetään kuntien velvollisuutta tallentaa tietoja henkilöstön täydennyskoulutukseen osallistumisesta kansalliseen varhaiskasvatuksen tietovarantoon.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuslain 22 §:n ja 70 §:n 2 momentin 5 kohdan kumoamisesta on ollut lausuntokierroksella 13.6. - 19.7.2024

Varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostamisen edistämiseksi Opetushallituksen www-sivustolle on tuotettu tukimateriaaleja, jolla pyritään vahvistamaan varhaiskasvatuksen palveluohjausta. Esimerkiksi Varhaiskasvatuksen ja neuvolan yhteistyö –tukimateriaalin tavoitteena on tukea neuvolan osaamista varhaiskasvatuspalveluita koskevassa ohjauksessa ja neuvonnassa. Varhaiskasvatuksen palveluohjaus ja neuvonta -tukimateriaali sisältää tietoa palvelunohjauksesta varhaiskasvatuksen henkilöstölle ja johtajille. Kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus palveluohjauksessa -tukimateriaalia työstetään parhaillaan henkilöstölle ja huoltajille. Tukimateriaali on suunnattu tavoitellen maahanmuuttajataustaisten lasten osallistumisasteen nostoa.
Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu päättyy keväällä 2024 ja kokeilun päätyttyä hallitus arvioi kokeilun tulokset ja valmistelee jatkotoimet. Seurantatutkimusta on myös tarkoitus jatkaa.

Tarja Kahiluoto, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (varhaiskasvatus)
Tommi Karjalainen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (perusopetus)

8. *hallitus valmistelee kokonaisvaltaisen ja tavoitteellisen toimenpideohjelman, jolla varmistetaan jokaisen oppilaan perusopetuksen aikana vaadittavien perustaitojen (lukutaito, kirjoittaminen, laskeminen) oppiminen;*

Perusopetuksen osalta pääministeri Petteri Orpon hallituskaudella keskitytään perustaitojen ja -valmiuksien parantamiseen. Jokaisella peruskoulun päättävällä nuorella on oltava riittävät perustiedot ja -taidot toisen asteen opintoihin. Oppilailla ja opettajilla on oltava työrauha keskittyä oppimiseen ja opettamiseen. Opetus-

ja kulttuuriministeriö toteuttaa perustaitojen vahvistamista koskevan hallitusohjelman tavoitteen lisäämällä opetustuntimäärää perustaitojen, nimenomaan luku- ja kirjoitustaidon sekä laskutaidon opetukseen kolmella vuosiviikkotunnilla. Vuosiluokilla 1.-2. sekä äidinkielen ja kirjallisuuden että matematiikan opetusta lisätään yhdellä vuosiviikkotunnilla ja vuosiluokilla 3.-6. äidinkielen opetusta lisätään yhdellä vuosiviikkotunnilla. Samalla perusopetuksen opetussuunnitelmaa ei kuitenkaan laajenneta vastaavasti.. Nämä lisätunnit antavat lisää aikaa käydä läpi nykyiset valtakunnalliset tavoite ja sisällöt sekä auttavat tuomaan työrauhaa opettajille ja oppilaille. Perustaitojen hallinta on edellytys myöhemmälle oppimisen kerryttämiselle. Tuntilisäyksiä koskevat asetusmuutokset tulevat voimaan 1.8.2025.

Pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti hallitus uudistaa myös esi- ja perusopetuksen oppimisen tukea koskevan lainsäädännön vuosien 2023–2025 aikana. Lähtökohtana on varmistaa oppilaalle hänen tarvitsemansa tukitoimet esi- ja perusopetukseen osallistumiseksi sekä perusopetuksen oppimäärän tavoitteiden saavuttamiseksi. Uudistaminen perustuu edellisellä hallituskaudella uudistamista valmistelleen Oikeus oppia -ohjelman työryhmän työhön (2020–2022) sekä lainsäädännön valmistelun aikana vuosina 2023-2024 toteutettuihin sidosryhmien, opettajien sekä lasten ja nuorten kuulemisiin. Uudistamisen tavoitteena on selkiyttää esi- ja perusopetuksen oppimisen tukea koskeva lainsäädäntö kokonaisuudessaan, etenkin vähentäen opettajien hallinnollista työtä ja varmistaen riittävien tukitoimien saatavuus. Keskeisenä tavoitteena on vahvistaa ennaltaehkäiseviä tukitoimia korjaavien toimien rinnalla. Tavoitteena on, että esi- ja perusopetuksen oppilas saa tukea oppimiseensa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Lainsäädännön uudistus on käynnissä opetus- ja kulttuuriministeriössä. Hallituksen esitys on ollut lausuntokierroksella touko-kesäkuussa 2024 ja se on tarkoitus saattaa eduskunnan käsiteltäväksi syksyn 2024 aikana. Uudistetun lainsäädännön on tarkoitus tulla voimaan 1.8.2025.

Tommi Karjalainen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (perusopetus)

9. hallitus jatkaa toimia koulutuksen tasa-arvon parantamiseksi ja segregaation vähentämiseksi sekä maahanmuuttajien koulutuspolkujen vahvistamiseksi; toimissa pyritään purkamaan sukupuolen mukaan vahvasti jakautuneita oppimistuloksia ja koulutusvalintoja sekä vähentämään lasten kotitaustan vaikutusta oppimistuloksiin;

Tarveperusteisen rahoituksen (ns. ”tasa-arvoraha”) myöntämistä on jatkettu pääministeri Orpon hallituskaudella. Hallitusohjelman mukainen hallitus on vakiinnuttanut varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tasa-arvorahoituksen määrärahatason. Avustuksella vahvistetaan koulutuksellista tasa-arvoa kohdentamalla tukea niille päiväkodeille ja kouluille, jotka sijaitsevat sosioekonomisesti huono-osaisemmilla alueilla, vahvistetaan laadukkaiden oppimistulosten saavuttamista ja hyvinvointia ja pienennetään lapsi- ja opetusryhmäkokoja. Rahoituksen tarkoitus on vahvistaa varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen laatua, tasoittaa oppimiseroja ja ehkäistä segregaatiota. Avustuksella on mahdollista palkata lisää opettajia ja avustajia. Näin vahvistetaan varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen laatua ja tasoitetaan oppimiseroja. Valtionavustusta varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviin toimenpiteisiin vuosille 2024-2027 myönnettiin huhtikuussa 2024 noin 145,7 miljoonaa euroa. Valtionavustusta myönnettiin 280:lle varhaiskasvatuksen ja/tai opetuksen järjestäjälle vuoden 2024 osalta noin 48,6 miljoonaa euroa. Myönteisen päätöksen saaneille maksetaan vuosina 2025 ja 2026 saman suuruinen summa. Myönnetyt avustukset ovat käytettävissä vuoden 2027 loppuun saakka. Tarveperusteinen rahoitus vakiinnutettiin osaksi lainsäädäntöä lisäämällä lakiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta säännös erityisavustuksesta varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviin toimenpiteisiin. Laki astui voimaan 1.1.2023. Erityisavustuksen toteutumisesta ja sen määrästä päätetään kuitenkin erikseen valtion talousarviossa.

Keväällä 2024 käynnistettiin opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmätyö valmistelemaan toimenpiteitä perusopetuksen oppimistulosten vahvistamiseksi. Työryhmän työn keskiössä ovat oppimistuloskehitys ja siihen vaikuttavat tekijät. Työryhmän tehtävänä on tuottaa analyysia kansallisesta tilanteesta vuoden 2025 kuluessa sekä työryhmän esitys tarvittavista kehittämistoimenpiteistä opetusministerille 2026. Korkeakoulut laativat opetus- ja kulttuuriministeriön ohjeistuksesta vuonna 2022 omat korkeakoulukohtaiset saavutettavuussuunnitelmansa vuonna 2021 julkaistun korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelman yhteisten suuntaviivojen pohjalta. Opetus- ja kulttuuriministeriö järjesti kesäkuussa 2023 korkeakouluille saavutettavuussuunnitelmia koskevan keskustelutilaisuuden suunnitelmia koskevista jatkotoimista keskustelemiseksi.

Korkeakoulut päivittävät suunnitelmansa seuraavalle sopimuskaudelle (2025–2028). Suunnitelmia seurataan jatkossa osana ministeriön ja korkeakoulujen välistä ohjausprosessia.

Asia ei anna aiheita jatkotoimenpiteisiin.

Tommi Karjalainen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (perusopetus)
Katri Tervaspalo, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (korkeakoulutus)

11. *hallitus valmistelee kiireellisesti toimenpiteet (ml. aloituspaikat, läpäisyasteen parantaminen, avoimen korkeakoulutuksen väylä, saavutettavuus), joilla varmistetaan, että vähintään puolet ikäluokasta suorittaa korkea-asteen tutkinnon;*

Hallitus on kehysriihen yhteydessä päättänyt toimenpiteistä korkeakoulutuksen tarpeettoman kasautumisen ehkäisemiseksi. Hallitus käynnistää lainsäädäntöhankkeen yhden paikan säännön valmistelemiseksi korkeakoulutukseen. Jatkossa se koskisi myös korkeakoulujen yhteishakua ja erillisvalintoja. Korkeakoulutuksen läpäisyä, sujuvia siirtymiä korkeakoulujen välillä ja koulutusalan vaihtamista kehitetään vuoropuhelussa korkeakoulujen kanssa. Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistynyt 15.8. – 30.9. välille korkeakouluille erillisen rahoitushaun (yliopistot 4,9 milj. € ja ammattikorkeakoulut 1,97 milj. €) opiskelijoiden joustavia siirtymiä ja opetusyhteistyön lisäämistä tukeviin hankkeisiin.

Tarvetta päällekkäisten tutkintojen suorittamiselle ammattikorkeakouluissa vähennetään käynnistämällä niin kutsuttujen kaksoistutkintojen, eli kätilöiden, ensihoitajien ja terveydenhoitajien koulutuksen uudistaminen. Hallitus käynnistää eri hallinnonaloilla kelpoisuuksien ja koulutuspolkujen tarkastelun siten, että tarve suorittaa useampia saman tasoisia korkeakoulututkintoja vähenee. Hallitus on päättänyt palauttaa työvoimaviranomaisille aiemmin määräaikaisena voimassa olleen mahdollisuuden hankkia korkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta tarveharkintaisena työvoimakoulutuksena.

Hallitus on uudistanut korkeakoulujen rahoitusmalleja siten, että ne kannustavat nykyistä paremmin parantamaan ensikertalaisten asemaa ja korkeakoulutuksen läpäisyä. Hallitus on nostanut avoimesta korkeakouluopetuksesta perittävien maksujen enimmäismäärää avoimen korkeakoulutustarjonnan lisäämiseksi ja monipuolistamiseksi. Näiden toimien lisäksi kehitetään tutkintoa pienempiä koulutuskokonaisuuksia ja lisätään jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia.

Hallitus on kohdistanut korkeakoulujen tutkintoon johtavan koulutuksen aloituspaikkamäärien lisäämiseen yhteensä 65,5 miljoonaa euroa vuosille 2024-2027. Rahoitus on kohdistettu aloituspaikkojen lisäämiseen varhaiskasvatuksen opettajien, sairaanhoitajien, röntgenhoitajien, bioanalyytikoiden, eläinlääkärien ja lääkärien koulutuksessa.

Sanna Hirsivaara, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

12. *hallitus huolehtii koulutuksen saavutettavuudesta ja siitä, että tarvittava määrä osaajia on saatavilla joka puolella Suomea kohtaanto-ongelman ratkaisemiseksi, huomioiden molemmat kansalliskielet*

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulujen sopimuskaudelle 2021-2024 sovittujen yhteisten tavoitteiden mukaan korkeakoulut tekevät valtakunnallisesti yhteistyötä avointen, saavutettavien ja joustavien opiskelumahdollisuuksien rakentamiseksi. Korkeakoulut ovat raportoineet keväällä 2024 toimenpiteistään saavuttavuuden edistämiseksi.

Ministeriö tukee korkeakoulujen digivisiota sen tavoitteiden saavuttamisessa varmistaen sen yhteen toimivuuden muiden julkisten digitaalisten palveluiden kehittämishankkeiden (mm. JOD) kanssa. Korkeakoulujen tarjontaa tuodaan jatkuvan oppimisen yhteiselle digitaaliselle alustalle.
Hallitus on sitoutunut nostamaan väestön koulutustasoa, lisäämään sosiaali- ja terveysalan koulutuksen aloituspaikkoja sekä turvaamaan eläinlääkäripalvelujen saatavuuden koko maassa. Hallitus valmisteli sairaanhoitajien, röntgenhoitajien, bioanalyytikoiden sekä lääkärikoulutuksen koulutusmäärien lisäämistä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja korkeakoulut valmistelivat osana sopimuskauden 2025-2028 valmistelua tutkintotavoitteita, joilla kasvatetaan korkeakoulujen sisäänottoa tulevalla sopimuskaudella.

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (korkeakoulutus)

14. *hallitus vahvistaa kasvatus- ja opetusalan vetovoimaa ja pitovoimaa, huolehtii perus- ja täydennyskoulutuksen kehittämisestä, kelpoisuusvaatimusten säilymisestä vähintään nykytasolla ja siitä, että alan henkilöstöllä on mahdollisuus osaamisen jatkuvaan kehittämiseen ja täydennyskoulutukseen kaikkialla Suomessa, huomioiden molemmat kansalliskielet;*

Hallitus on jatkanut opettajankoulutuksen kehittämisen tukemista Opettajankoulutusfoorumin kautta. Opettajankoulutusfoorumin uusi nelivuotinen toimikausi on alkanut vuoden 2024 alussa Helsingin yliopiston koordinoimana. Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi joulukuussa 2023 Helsingin yliopistolle rahoituksen (1 000 000 euroa) Opettajankoulutusfoorumin uuden nelivuotisen toimikauden (2024-2027) koordinointiin ja toteuttamiseen.

Opettajankoulutusfoorumi koostuu yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, harjoittelukoulujen ja sidosryhmien nimeämistä jäsenistä. Foorumiin on nimetty jäsenet kaikista opettajankoulutusta tarjoavista korkeakouluista. Opettajankoulutusfoorumissa on neljä alajaostoa, joiden teemat ovat seuraavat: (1) Ennakoinnilla ja valinnoilla veto- ja pitovoimaa, (2) Opettajien osaamisen kehittyminen, (3) Opettajankoulutus vahvaksi verkostoilla ja yhteistyöllä ja (4) Osaavalla johtamisella oppivaksi ja kehittyväksi yhteisöksi. Foorumilla on työvaliokunta sekä kansainvälinen neuvottelukunta. Foorumin työvaliokunnassa on edustus tärkeistä sidosryhmistä kuten aluehallintovirastoista, Kuntaliitosta, OAJ:stä, Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL ry:stä ja LUMA-keskus Suomesta ja työvaliokunnassa on mukana myös rehtoreiden edustajat sekä Opetushallitus ja opetus- ja kulttuuriministeriö.

Opettajankoulutusfoorumi aloitti keväällä 2024 opettajankoulutuksen tulevaisuuden suuntia tutkimusperustaisesti jäsentävän visiotyön, joka etenee syksyllä 2024 keskeisten sidosryhmien kuulemisilla. Visiotyö toimii jatkossa pohjana kunkin alajaoksen työskentelylle ja toimintasuunnitelmille. Visiotyö suuntaa myös tutkimusperustaisen opettajankoulutuksen laadunvarmistusjärjestelmän designin rakentamista sekä myöhemmässä vaiheessa Opettajankoulutusfoorumin puitteissa toteutettavia tutkimusperustaisia kehittämishankkeita.

Marjo Vesalainen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (korkeakoulutus)

16. *Koulutuspolitiikan rahoituksessa pyritään pitkäjänteisyyteen ja riittävään perusrahoitukseen hankerahoituksen sijasta ja että tarveperusteisesti koulutuksen perusrahoitusta ohjataan segregaation vähentämiseksi ja koulutuksellisen tasa-arvon lisäämiseksi kaikkialla Suomessa.*

Koulutuksen kestävän rahoituksen tunnuspiirteisiin kuuluvat pitkäjänteisyys ja riittävät resurssit muuttuviin kustannuksiin. Erityisesti korkeakoulujen rahoituksessa korostuvat toiminnan pitkäjänteinen luonne sekä koulutuksen ja tutkimuksen vahva yhteys. Riittävän perusrahoituksen rinnalla on säilytettävä riittävä kehittämis- ja ylläpitorahoitus esim. digitalisaation pitkäjänteiseen hyödyntämiseen.

Koulutustason nosto edellyttää korkeakoulujen perusrahoituksesta huolehtimisen ohella sitä, että entistä suurempi osa nuorista aloittaa korkeakoulutuksen ja suorittaa tutkinnon. Tämä tarkoittaa myös, että korkeakouluissa opiskelee paitsi nykyistä suurempi myös monimuotoisempi opiskelijajoukko.

Korkeakoulujen rahoitusmallien uudistamista vuodesta 2025 alkaen valmisteltiin laajapohjaisessa yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla. Valmistelun lähtökohtana olivat hallitusohjelman kirjaukset mm. korkeakoulutuksen tarpeettoman kasautumisen ehkäisemiseksi ja korkeakoulutettujen määrän lisäämiseksi.

Maarit Palonen, Opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (korkeakoulutus)

1. *Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi tutkittuun tietoon perustuen Harrastamisen Suomen mallin toimivuutta sekä nuorten että harrastusta järjestävien toimijoiden kannalta ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin tarvittavien lainmuutosten valmistelemiseksi.*

   Harrastamisen Suomen mallin toimeenpano lakisääteisenä toimintana on alkanut 1.1.2023, kun asiaa koskevat säännökset lisättiin nuorisolakiin. Ensimmäiset muutetun nuorisolain mukaiset valtionavustukset Harrastamisen Suomen mallin toteuttamiseen myönnettiin huhtikuussa 2023 ja avustuksilla tuetut harrastukset alkoivat elokuussa 2023. Malliin liittyvien mahdollisten lakimuutosten tarpeellisuuden arvioiminen edellyttää, että Harrastamisen Suomen mallin toiminnasta lakisääteisenä tehtävänä kertyy kokemuksia riittävältä ajalta, käytännössä joidenkin vuosien ajalta.

   Harrastamisen Suomen mallista valmistui Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen tekemä arviointi maaliskuussa 2023. Arvioinnissa todettiin, että Harrastamisen Suomen malli on lyhyessä ajassa lunastanut paikkansa merkityksellisenä toimintana lapsille ja nuorille sekä huoltajille, ohjaajille ja kuntien päättäjille. Lasten mielestä harrastukseen sitoutumisessa on erityisen tärkeää vuorovaikutus ja aito yhteys ohjaajan kanssa. Harrastuksen mieluisuutta lisäsivät myös mahdollisuudet vaikuttaa harrastuksen sisältöön, tekemisen laatu, paineettomuus ja yhteisöllisyys. Mieluisa ja maksuton harrastus vaikuttaa myönteisesti lasten yhdenvertaisuuteen ja koulujen arkeen. Harrastamisen Suomen mallin toiminnalle olisi paljon enemmän kysyntää kuin mitä tällä hetkellä pystytään tarjoamaan rahoituksen rajallisuuden vuoksi. Maksuttomuus mahdollistaa osallistumismahdollisuuden kaikille lapsille ja nuorille, taustasta riippumatta. Elämisen kustannusten noustessa maksuttoman harrastuksen merkitys kasvaa yhä suuremmaksi. Maksuttomuus antaa myös lapsille ja nuorille mahdollisuuksia kokeilla eri harrastuksia. Koulut ovat avainasemassa siinä, kuinka hyvin Harrastamisen Suomen mallin toimintaa on mahdollista toteuttaa koulupäivän yhteydessä. Raportissa ehdotetaan lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamista, harrastusten kokeilumahdollisuuksien lisäämistä ja valtakunnallisen tason tilasto- ja seurantatiedon keruuseen panostamista.

   Harrastamisen Suomen mallissa on käynnistynyt pilottihanke, jossa pilotoidaan lukuvuoden 2024-2025 aikana harrastustoiminnan vaikuttavuutta mittaavaa työkalua yhteistyössä Me-säätiön kanssa. Pilottihankkeessa on tarkoitus kerätä kyselytyökalun avulla dataa siitä, millaisia vaikutuksia HSM:n harrastusryhmillä on kunnissa sekä niihin osallistuvien lasten elämässä. Pilotoinnin avulla kehitetään yhteistä mittaristoa, jota voidaan hyödyntää harrastustoiminnan mittaamisessa tulevaisuudessa ja kehittää Harrastamisen Suomen mallia vaikuttavammaksi. Ensimmäisiä alustavia tuloksia pilotoinnista saadaan loppuvuodesta 2024 ja näitä alustavia tuloksia voidaan hyödyntää mallin lainsäädäntöä koskevan arvioinnin valmistelussa.

2. *Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi mahdollisimman pian nuorisolain toimivuutta ja antaa siitä sivistysvaliokunnalle selvityksen.*

   Ryhtyessään valmistelemaan lakia nuorisolain muuttamisesta vuoden 2020 alussa, opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi osana säädösvalmisteluprosessia, että laki oli osoittautunut kokonaisuutena katsoen selkeäksi ja käytännössä toimivaksi, lukuun ottamatta eräitä laissa olevia yhteisöjen valtionapukelpoisuutta ja avustusprosessia koskevia säännöksiä, joita olisi tarpeen tarkistaa. Lisäksi lakiin katsottiin tarpeelliseksi valmistella uutena asiana säännökset Harrastamisen Suomen mallista.

   Nuorisolain muutetut ja lisätyt säännökset tulivat voimaan vuoden 2023 alussa. Muutetun nuorisolain mukaisia valtionavustuksia koskevia säännöksiä on sovellettu ensimmäistä kertaa vuoden 2023 aikana, kun vuoden 2024 avustuksia on valmisteltu ja arvioitu. Nuorisoalan osaamiskeskusten osalta muutettuja säännöksiä sovelletaan ensimmäistä kertaa vuonna 2024. Uusien säännösten toimivuutta on mahdollista ja tarkoituksenmukaista arvioida, kun säännösten soveltamisesta on kertynyt kokemuksia riittävältä ajalta, käytännössä joidenkin vuosien ajalta. Tilanne ei ole tältä osin ole muuttunut viime vuodesta.

   Henni Axelin, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

3. *Eduskunta edellyttää, että hallitus edistää liikunnan merkittäviä terveysvaikutuksia koskevan osaamisen ja tietoisuuden lisäämistä ja parantamista ja liikunnan lisäämistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa kaikilla palvelujen järjestämisen tasoilla neuvolatoiminnasta aina ikäihmisten hoivaan ja hoitoon.*

Liikunnan terveysvaikutuksiin liittyvän osaamisen ja tietoisuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa on toteutettu useita toimenpiteitä sosiaali- ja terveysministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta, valtion liikuntaneuvoston ja Liikuntapolitiikan koordinaatioelimen (LIPOKO) toimesta. Sote-ammattilaisten osaamista liikkumisen merkityksestä osana sairauksien ennaltaehkäisyä, hoitoa ja kuntoutusta on edistetty viestinnän ja täydennyskoulutuksen keinoin. Liikkumista osana mielenterveyden edistämistyötä on edistetty osana kansallista mielenterveysstrategiaa. Sosiaali- ja terveysministeriö on tukenut avustuksin sote-järjestöjä, jotka järjestävät matalan kynnyksen liikuntapalveluja. Liikuntaneuvontaa ja liikuntaneuvonta-osaamista on lisätty ja edelleen kehitetty osana opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamaa koko väestöön kohdistuvaa valtakunnallista ja poikkihallinnollista Liikkuvat-kokonaisuutta sekä myöntämällä kunnille avustuksia tähän työhön. Kansanterveyden neuvottelukunnan alainen jaosto (LIIRA) antoi vuonna 2023 suosituksen, miten liikuntaa ja ravitsemusta voisi käyttää työkaluna sosiaali- ja terveyspalveluissa. Liikuntapolitiikan koordinaatioelimen alainen jaosto laati hyvinvointialueille ja kunnille yhdyspintaohjeistuksen siitä, miten liikuntaneuvonta ja elintapaohjaus tulisi sote-uudistuksen yhteydessä toteuttaa. Valtion liikuntaneuvosto toteutti vuonna 2023 selvityksen terveyttä ja hyvinvointia edistävästä liikkumisesta osana sosiaali- ja terveydenhuoltoalan koulutussisältöjä. Selvityksen mukaan liikkumisen edistämisen rooli on sosiaali- ja terveydenhuollon koulutuksissa nykyisin vähäinen.
Hallituksen Suomi liikkeelle -ohjelman (2023-2027) yhtenä hallitusohjelmaan kirjatuista 16 tavoitteesta on, että liikuntaosaamista vahvistetaan eri koulutusaloilla, kuten sosiaali- ja terveydenhuollossa. Muita sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyviä tavoitteita on esimerkiksi liikunnan ja terveyden edistämisen huomioiminen poikkihallinnollisesti kuntien ja hyvinvointialueiden strategioissa, liikuntaneuvonnan vahvistaminen kunnissa ja hyvinvointialueilla sekä perheiden liikunnan edistämisen tukeminen muun muassa sisällyttämällä pallo äitiyspakkaukseen ja lisäämällä neuvoloihin perheliikuntaneuvontaa. Lisäksi kehitetään peruskoulun laajojen terveystarkastusten yhteydessä annettavaa liikuntaneuvontaa ja -ohjausta oppilaan Move!-tulosten perusteella. Suomi liikkeelle -ohjelman määrärahoista viisi miljoonaa euroa kohdistetaan vuonna 2024 kuntien koordinoimaan liikuntaneuvontaan.
Suomi liikkeelle -ohjelman yhtenä toimenpiteenä STM toteuttaa Liikunta ja ravitsemus hyvinvointialueilla ja yhdyspinnoilla -hankkeen keväästä 2024 alkaen. Hankkeessa muun muassa varmistetaan toimivat yhteistyörakenteet ja toimintakäytännöt hyvinvointialueilla ja niiden yhdyspinnoilla, parannetaan ammattilaisten osaamista perus- ja täydennyskoulutuksen avulla, tuetaan näyttöön perustuvien suositusten ja toimintamallien käyttöönottoa ja seurataan liikunnan ja ravitsemusterveyden edistämisen toteutumista ja vaikuttavuutta.

Tiina Kivisaari, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Tekijänoikeuslain muutostarpeet HE 313/2022 vp – EV 312/2022 vp

1. *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi tekijänoikeuslain toimivuutta ja vaikutuksia eri tahojen ja toimijoiden näkökulmista. Arvioinnissa tulee lisäksi huomioida perusoikeusvaikutusten punninta suhteessa sääntelyn tulkinta- ja soveltamiskäytäntöihin ja määrittelytarpeet erityisesti alkuperäisen ja edelleen lähettämisen suhteen. Arvioinnissa mahdollisesti havaittuihin epäkohtiin tulee puuttua valmistelemalla tarvittavat lainsäädäntömuutokset EU-oikeuden ja kansallisen liikkumavaran mahdollistamissa puitteissa.*

2. *Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa ja arvioi ehdotetun sääntelyn toimivuutta opetus- ja tutkimuskäytännössä oikeudenhaltijoiden, opettajien ja oppilaitosten näkökulmista ja sen perusteella valmistelee tarvittavat säädösmuutosesitykset.*

3. *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi tekijänoikeuslainsäädännön kokonaisuudistuksen tarpeen tekijänoikeusjärjestelmän läpinäkyvyyden sekä lainsäädännön selkeyden ja ymmärrettävyyden vahvistamiseksi kansallinen liikkumavara huomioon ottaen.*

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan: ”Arvioidaan tekijänoikeuslainsäädännön kokonaisuudistuksen tarve tekijänoikeusjärjestelmän läpinäkyvyyden sekä lainsäädännön selkeyden ja ymmärrettävyyden vahvistamiseksi kansallinen liikkumavara huomioon ottaen. Ahvenanmaan erityistarpeet arvioidaan tekijänoikeuslainsäädännössä yhdessä Ruotsin viranomaisten kanssa.”

Hallitusohjelmakirjauksen jälkiosan asiakysymystä on arvioitu opetus- ja kulttuuriministeriössä. Arviointi on esitetty tekijänoikeusasioiden neuvottelukunnan kokouksessa kesäkuussa ja toimitettu neuvottelukunnan jäsenten kommentoitavaksi.

Ministeriön alustavan arvion mukaan asiassa (SVT Play –verkkopalvelun käyttäminen Ahvenanmaalla), joka on ministeriön käsityksen mukaan HO-kirjauksen taustalla, kyse ei ole lainsäädännöllä ratkaistavasta asiasta vaan ohjelmien käyttöoikeuksien hankintaan liittyvästä asiasta. Kyseessä ei näin ollen ole viranomaisten toimivaltaan kuuluva asia.

Muiden lausumissa mainittujen asioiden ja asiakysymysten selvittäminen ja arviointi on edelleen käynnissä opetus- ja kulttuuriministeriössä.

Jorma Waldén, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

E-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvauksia koskevat säännökset HE 46/2023 vp – EV 80/2023 vp

1. *Eduskunta edellyttää, hallitus seuraa e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvausta koskevien säännösten toimivuutta korvausoikeuden piirissä olevien eri oikeudenhaltijoiden kannalta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin korvausoikeuden jatkokehittämiseksi.*

   Valtioneuvosto päätti 21.12.2023 ryhtyä lausumista aiheutuviin toimenpiteisiin.

   Opetus- ja kulttuuriministeriö on 2.7.2024 vahvistanut e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvaukset korvauksia hallinnoivien järjestöjen Sanasto ry:n, Kopiosto ry:n ja Teosto ry:n yhteisesti vahvistamien jakoosuuksien mukaisesti: Sanasto 77,48 %, Kopiosto (lukijat) 9,30 % ja Teosto 1,16 %. Sanastolle maksetaan lisäksi e-kirjastokäyttötietojen hankkimisesta ja käsittelystä aiheutuvien kulujen kattamiseen 4 600 euroa.

   Vuoden 2024 e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäyttökorvaukseen on myönnetty valtion talousarviossa 1 000 000 euroa (sis. ALV 10 %). E-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäyttökorvauksena ja e-kirjastokäyttötietojen hankkimisesta aiheutuviin kuluihin maksetaan yhteensä 880 010,23 euroa. Loppumääräraha 119 989,77 € jätetään toistaiseksi jakamatta. Siitä maksetaan Kopioston kautta myöhemmin kuvantekijöiden osuus kuva-tekstisuhteiden neuvottelutuloksen perusteella.

   Säännösten arvioidaan toimivan tarkoitetulla tavalla, eikä tarvetta jatkokehittämiseen tällä hetkellä ole.

2. *Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuuden sisällyttää verkkokirjahyllyjen käyttäminen e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvauksen piiriin.*

   Valtioneuvosto päätti 21.12.2023 ryhtyä lausumista aiheutuviin toimenpiteisiin.

   Sanasto ry on 18.4.2024 toimittanut opetus- ja kulttuuriministeriölle selvityksen verkkokirjahyllyjen kirjastokäytön korvaamisesta. Selvityksen mukaan: ”Verkkokirjahyllyihin sisältyvien e-teosten ottamisella korvauksen piiriin ei ole kustannusvaikutuksia valtion budjettiin eikä päätös vaadi myöskään pykälän uudelleen kirjoittamista: verkkokirjahyllyihin sisältyvien e-teosten voidaan katsoa sisältyvän tekijänoikeuslain 38 a §:n määritelmään. - - - Ratkaisuehdotuksena Sanasto esittää, että verkkokirjahyllyihin sisältyvistä e-teoksista aletaan maksaa kirjastokäytön korvausta vuonna 2025 vuoden 2024 käyttötilastojen perusteella.”

   Opetus- ja kulttuuriministeriön näkemys mahdollisuudesta sisällyttää verkkokirjahyllyt korvauksen piiriin on sama kuin e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvausta koskevaa hallituksen esitystä eduskunnassa käsiteltäessä syyskaudella 2023: verkkokirjahyllyjä ei voida sisällyttää korvauksen piiriin ilman lainmuutosta. Ministeriö esittää asiaa koskevan analyysin myöhemmin.

   Jorma Waldén, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö huomauttaa, että lausumassa 6 sivulla 188 -189 on väärä allekirjoittaja. Vastaus on oletettavasti laadittu STM:ssä, joten oikea allekirjoittaja mahdollisesti on neuvotteleva virkamies Arja Ruponen.

Jakelu Eduskunnan sivistysvaliokunta

Tiedoksi
OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Lisa Palm
OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Crista Grönroos
OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Anita Westerholm
OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Andreas Elfving
OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Laura Ollila
OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Rosanna Blomster
OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Emmi Venäläinen
OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Silja Borgarsdóttir Sandelin
OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Santeri Lohi
OKM KPE Kansliapäällikön esikunta
OKM KPE Kansliapäällikön esikunta, Anita Lehikoinen
OKM NUOLI Nuoriso- ja liikuntapolitiikan osasto
OKM KUPO Kulttuuri- ja taidepolitiikan osasto
OKM VAPOS Varhaiskasv. perusopet. ja vapaan sivistystyönos
OKM KAS Kansainvälisten asiain sihteeristö
OKM TAL Talousyksikkö
OKM KTPO Korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto
OKM LAMOS Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osasto